

A pincér álma

Némelyek azt hiszik tán, hogy a kocsma azért van az „Órá”-hoz címezve, mert ott örökké jár az óra, mintha a vendégeket az idő mulandóságára figyelmeztetné.

Hát igen, jár, járdogál az a hosszúra font bajszú óra, hogy ki ne menjen a divatból – mert van-e valami szomorúbb egy vendéglőben, mint az álló óra, amely valamely emlékezetes napon egyszerűen megállt valamely oly lehetetlen időben, amikor véletlenül senki sem tartózkodott a szobában, a barna faburkolt falak mellett senki sem kereste azokat a szögletecskéket, ahová olyan körültekintéssel telepszik le az igazi vendég, mintha élete hátralevő részében mindig itt akarna üldögdélni – akkor állhatott meg az óra a belvárosi mellékutcában levő, úri kisvendéglőben, amikor szó se volt friss csapolásról, a vendég egy régi spájzcetlit* olvasgatott, amelyet valamikor Lajos napján írtak, amikor a vendéglőst még Lajosnak hívták... No, de a mi kisvendéglőnk órája nem tartozott az álló órák közé, mert gondoskodott erről az öregedő pincér, akinek az a legfőbb bosszúsága, ha némely idegen vendég kiküldte az utcára, mint valami borfiút, hogy nézné meg a szomszédos órás kirakatában, mennyit mutat a közepén elhelyezett nagyobbacska óra, amely tudvalevőleg meséket mondogat élményeiről a körülötte felakasztott, figyelmesen hallgató kis óráknak – pedig a vendég el sem utazott, csak éppen a pincért akarta szekírozni. Fridolin gondoskodott tehát arról, hogy az ébenfa tokjába zárt ingáját néha rezesen, vörösen vagy álmodozva megcsillantó nagy óra mindig járjon, még akkor is, ha olyan vendég tévedne a kis úri vendéglőcskébe, aki nemrégiben kapott ajándékba egy zsebórát, amelyet aztán minden megtalálható órával összehasonlított. Fridolin minden szerdán és szombaton egy ócska biliárddákkal közelgett az órához, amikor a délutáni csendesség láthatatlan vendégek alakjában letelepedett a kisvendéglő finomkodó, kétszemélyes asztalkái mellé, amelyeket mindig párosítani kellett (mégpedig egybeillően, mint férjet és feleséget), ha például hármascskán jöttek a vendégek. Fridolin a délutáni csendben közelgett biliárddákkal az órához, mintha most következett volna el annak az ideje, hogy az órával négyszemközt maradván, gonosz lélek módjára azt megfenyítse, mint a gyermekkel vagy kiskutyákkal szokás tenni. A biliárddákkal, valamely különös megszokottság révén, öt perccel előretolta a mutatót, mert kézzel nem érhetne volna el, aztán meghúzogatta azokat a faközöldre kopott zsinégeket, amelyek az óra aljából kifityegtek, mint például az öreg szerkesztő cipőzsinórjai, aki minden szerdán és szombaton betért a vendéglőbe a közeli nyomdából, és pörköltlében két félkeményre főtt tojást evett, és megivott hozzá egy korsót és három „metszet”,* mert hiszen az első korsó sört tulajdonképpen az utánuk következő „metszetekért” szokták a megállapodott, céltudatos vendégek fogyasztani. Az öreg szerkesztő megjelenéséről tudta tehát Fridolin, hogy ebéd után az óra felhúzása következik. De hogy miért igazította mindig előre az órát Fridolin, ezt csak az tudhatta, aki múlt időt, életet, szeszélyt ismer. Az óraigazítást Fridolin még kávéházi markőr* korában szokta meg, amikor fodros-bodros fiatalember volt, telve reménységekkel, és a biliárdozó vendégeknek mindig többet számított öt perceskével, persze csak olyankor, ha a biliárdozó vendég a játék izgalmában levette szemét az óráról.

Nem volt tehát mindig ügyefogyott, öregedő pincér Fridolin.

Volt idő, amikor csak olyan hónapos szobában vett kvártélyt,* ahol a háziasszony értett a frakkvasaláshoz is, mert Fridolin akkor még ki is sütötte a haját, bolondosan, vakmerően, mint egy világfí, míg most íme fáradtan ül le az óra alatt egy kellően elhelyezett nádfonatú székre, könyökét úgy párnázza feje alá, mint ahogy a sokat utazó emberek szokták, akik mindenféle helyzetben tudnak aludni. A túlsó falon, Fridolinnal szemközt egy nagyobb tükör

függött, amelynek előzékeny előrehajlásában volt valami a szabók szolgálatkészségéből, akik minden kuncsaftjuknak a csinoságát dicsérik. Fridolin azonban régi ismerőse volt a hazug tükörnek, jól tudta, hogy annak kedveskedése legfeljebb annyit ér, mint a kasszínó* mosolya cukros tálkái között, ezért ujjai közül inkább dühös grimaszokat vágva nézett a tükörbe, paprikásakat villant a szeme, mint az ökörszem, ha azt a konyhán jól megsütötték, mérges volt, mert csak ilyenkor lehetett mérges, amikor egyedül maradt a kis vendéglőben. Mérges volt kopasz fejére, amelyet valamikor „kaszínókopasznak” neveztek azok a konyhai nők, akik mindig a grófokról ábrándoznak. Oldalvást lengő szakálla, amely egykor szőke volt, mint egy szalmakalap, valóban úgy festett egyszer, mintha Fridolin nem volna messzire a főpincérségtől. A bajuszát természetesen egykor borotváltatta, amíg reménykedett, hogy egykor igazi urak közé juthat, most már csak a borbély festéke tud a tüskös szálaknak valamely hervadt színezetet adni.

De csak szombatunkint. És nem tetszett már neki a füle sem, amely mellett annyiszor próbálta meg a hosszú ceruzát, mint az ujján a karikagyűrűt szokta a boldogsága felé igyekvő legényember. Ugyanezért a szalvétával dühös mozdulatot tett a füle felé, mintha onnan valamely legyet akarna elzavarni. Aztán behunyta a szemét, mert ki kell használni azt a néhány percet, amelyben a vendégek aludni is hagyják az embert.

Vajon miféle álmoképek kergetőztek Fridolin fejében itt, a kis udvari ebédlőben, ahová valóban csak olyan belvárosi vendégek tértek be, akik évek óta tudták, hogy hol van kilincse a Bemenetnek, amely felé örök szimbólumként mutat egy bádoggéz, habzó söröskorsóval. Valamikor, amidőn Fridolin betette lábát ebbe a házba, minden nagyheti takarításkor újonnan megaranyozták a kezet, hogy a törzsvendégeknek legyen miről beszélgetniük.

– Láttad az aranykezet? Nos, hát az fog először pofon ütni, nem a feleséged, ha többet ittál a kellesténél – mondta ott, a sarokban egy úriember, amikor még ott valaha három asztalkából össze kellett tologatni a törzsasztalt már a déli sörnél is. A vendégek ilyenkor mindig az udvarra néztek, amelynek hűvös, cúgos,* házmasterbetegségeket lehelő kapuboltozata alatt valóban ott ragyogott az aranykéz.

Fridolin világosan hallja, hogyan beszélnek meg a törzsvendégek egymás között, hogy vajon mibe kerülhet egy ilyen aranyozás, holott annak a kedvéért még senki se jött be a vendéglőbe.

– Igen, ha jó sört mérne Lajos barátunk – kiáltotta megint ama törzsfőnöki hang, amely mindig általrecsegett a többen, és ugyanakkor megkavargatta maradék sörét poharában olyanféle mozdulattal, mintha egy csepp sárga lét sem akarna magától elvonni, pedig valamennyi sörivő tudja, hogy az ilyenféle maradék csak illúziója a toroknak; bajuszfestésre jó; inkább újabb szomjúságra gerjeszt, és a hangnak ad valamely puffogó, rekedt lendületet, amely a csappal megcélzott söröshordó első hangjaira is meg az utolsókéra is egyszerre emlékeztet. – Igen, ha Lajos barátunknak volna annyi esze, mint a Király utcai Weisz Tóninak, aki kikönyörögte magának az öreg Drehertől még az Antaltól, hogy az úgynevezett svecháti Láger-Biert, a világ legzamatosabb sörét egyedül ő mérhesse Pesten! – puffant a hang mindennap, mint akár a söröshordó odakint az ivóban.

De most új vendég, egy kávébarna köpenyeges és régi borok színét orrán viselő úriember nyomakodott a törzsasztalhoz, akinek láttára mindenki felvidámódott, mert ez az új vendég arról volt nevezetes, hogy mindig akkor érkezett meg a vendéglőbe, amikor a vége felé járt a hordó.

– Hozzák már ki a hanzlit* költő barátunknak! – kiáltották a törzsasztalnál, és Fridolin mindig vidáman sietett elő, bár maga sem tudta, miért.

Valaki megnézte a zsebóráját. – „Öt perc múlva friss csapolás, azt már megvárom!” – mondta, a poharát az asztalközépre tette, ahonnan majd Fridolin egybegyűjtve viszi ki a poharakat a friss csapoláshoz.

Fridolin maga sem tudta, hogy miért nézett vissza még álmában is bizonyos irigységgel életének e korszakára. Hiszen tapasztalatból tudta, hogy ha a csaposnak nem adott előzetesen a vendég cigarettát a füle mellé, maradék sört is kevert a friss közé, mert a gazda érdeke az első. Valóban az ő élete is kedvezőbb lett volna ebben az időtájban, amikor a söröspoharaknak fülük volt, és a bennfentes urak a legszebb hölgyeket is ott hagyták a Váci utca közepén, hogy megnézzék: mikor van „Lajos barátunknál” friss csapolás. Ha a hordó vége felé jöttek, vissza is fordultak még néhány udvarló szóra a korzóra. Mi haszna volt ebből Fridolinnak? De mégiscsak jólesett neki, amikor délutáni szendergésében az eltűnt törzsasztal felől ama láthatatlan hangok megszólaltak, és ódon kiszólásaikat hangoztatták.

– Éhes a plebános – mondogatták, amikor a déli harangszó valahol megszólalt, és az óratulajdonosok elővették zsebóráikat, mások gyanakodó pillantásokat vetettek a falóra felé, amely öt perccel sietett...

Azon a bizonyos délutánon, amikor az öreg pápaszemes szerkesztő megint csak megette a maga két tojását a pörköltből készített lében, és Fridolin már a legkésőbb járó ebédvendégeket is elintézte, miközben mindig mondogatta magában, hogy délután az órát fel kell húzni, mint az öreg balerinák ismételnék magukban egy dalt, hogy a taktusból ne essenek ki akkor sem, amikor hátul állnak a színpadon, és várják, hogy mikor kerül rájuk a sor az előtáncolásban: azon a délutánon az utolsó ebédvendég (egy „minisztériumi” úr, akit a pepita nadrágja miatt tett meg magában Fridolin erre a rangra) elkészönt Fridolin köszöntgetéseire (mert a gazda számolt, Fridolin, ez a „dologtalan here” csak a borraalót szedte), ezen a délutánon az öregedő pincér elfelejtette a vén biliárdját, az óra lecsüngő zsinórjait, és gyorsan „ágyba tette magát”, amint emlegetni szokta délutáni alvását az asztal sarkán és a széken. Annyira elálmosodott, hogy még a szokásos cigarettát is elfelejtette elszívni, pedig volt a kabátjában egy csomó apró dohány, amelyet töltő használata nélkül lehetett volna a cigarettahüvelybe eregetni, ami mindig nagy mulatságot okozott Fridolinak. Az ilyen dohánymaradék keserű füstjét azzal a szándékkal fújta Fridolin a tükörbe, hogy többé ne lássa magát. Elfejtette a szokásos grimaszokat is a tükörbe vetni, mert feje lekókadott, mintha valami szokatlan nagy fáradtság lepte volna meg. És egyenesen az álmországba röppent az egykori polgármesterről elnevezett utcából, az „Órá”-hoz címezett vendéglőből. Az utolsó gondolata az volt, hogy a pohárszék egy fiókjában, amelyhez voltaképpen csak főpincérnek volna jussa, a kulcsot az imént megfordította egyszer, sőt másodszor is, mert egy tányérka sonkás kockát dugott el ott, amelyet majd ő maga fogyaszt el, vagy pedig hazavisz ajándékba a háziasszonya kislányának – ámde a következő percben a sonkás kocka szagát úgy elfújta valamely ajtónyitás Fridolin elől, mint a mesebeli hurkát az ébredés.

Búcsú vagy ilyesféle lehetett akkor a Belvárosban, mert Fridolin annyi mindenféle embert látott betódulni az ajtón, aki máskor sohasem tette be a lábát. Itt voltak például a Párizsi utcai suszterek, kesztyűsök, fűzőkészítők, akiket a maguk zegzugos kis vendéglőjéből nem lehetett elcsalogatni. Ezeket a susztereket ismerte Fridolin; amikor reggelenként az

utcácskájukon átsietett, irigyelte őket, mint olyan embereket, akik egész nap háromlábú székecskén üldögélhetnek, testi fáradságról jóformán nem tudnak. A kesztyűs addig játszadozik a maga finom bőreivel, amíg a féderveisz* a torkára száll, és a kesztyűtágítónak olyan alakja lesz kezében, mint valami villának, amelyet az óramutató állása szerint különböző tányérokban kell megforgatni.

No, de az iparosokon kívül jöttek más, előkelőbb emberek is, például olyan urak, akik naphosszat valamely belvárosi kávéház ablakában szoktak üldögélni, és valamit vagy valakit várnak. Néha csak egy hordárt vártak, de várakozni igazán nem jelent fáradságot. Az ember ráért a körmeivel, a szemüvegével, a zsebnaptárával foglalkozni, sőt szemügyre veheti magát a tükörben is, ami mind igen jó dolog a várakozás megrövidítésére. A hordár jön, és úgy köszön, mintha élete minden ambícióját abba fektette volna, hogy a kimért utat sikerrel megjárja. Nos, még ezek az irigyelt gavallérok is, onnan az ablakok mögül, bejöttek az „Uhr”-ba, pedig az ilyen emberek vigyáznak minden lépésükre, hogy az előkelőség dolgában kifogástalan legyen. És mikor már minden asztalt elfoglaltak, minden széket kimozdítottak helyéből, és minden fogast teleakasztottak kalapokkal, kabátokkal: megindult az ostrom Fridolin ellen, aki szinte földhöz szegezetten várta, hogy mikor lesz vége a vendégek túdulásának. Az ajtóban azonban egyre újabb és újabb alakok bukkantak fel, jóformán az az egész Pest, amelyet Fridolinnak harmincéves pincérsége alatt szerencséje volt megismerhetni. Még olyanok is eljöttek az „Órá”-ba ezen a napon, akikről teljes bizonyossággal tudta Fridolin, hogy adósak maradtak fűnek-fának, ugyanezért más városrészbe költöztek. Némelyik még azt is elhíresztelte magáról, hogy meghalt, most pedig íme itt van, jó egészségben, piros orcával, éppen a borbélytól jövet, mint azok a szőke emberek, akik a legtöbb borbélyszagot hordják körül a városban. Fridolin tehát csak állt, és várta, hogy mikor lesz vége a tolongásnak, amelyet bizonyára az ő jubileumára rendeztek, mert minden vendég barátságosan üdvözölte, a csintalanabbak megkaparászták a torkát is. Majd egyszerre, mintha a vízvezeték szakítaná fel az udvart, mint 188*-ban, megindult a bűgás, morajlás Fridolin körül.

„Ringlit!” „Sörbombát.” „Tojást.” „Fiatl hagymát.” „Piros retket.” „Liptói túrót.” „Egyfogatút zaftban.” „Friss sóskiflit.” „Egy kör sört ide az asztalra.” „Valami kis pörköltet, lehet nagyobbacska is, de csontos okvetlenül.” „Pájslit,* Fridolinom, mert ég a gyomrom az éjszakától.” „Virslit mustárral.” „Vajon van-e még azokból a kis májas és véres hurkákból, amelyeket legutoljára itt ettem?” „Fagyos káposztát ennék olajjal, tojással, keménymaggal.” „Hát gulyást már nem főznek itt? Mi lett ezekből a régi belvárosi kocsmákból?” „Ha egy kis tormás hús akadna, Fridolin, tudja, amolyan füle, farka, lába, azt szívesen venném.” „Hát az ecetes tormával és a szép csontos marhahússal hogy állunk?” „Hát hering dolgában hogy vagyunk eleresztve? Egy szép tejes kelettengeri heringet megennék, ha jól megkoronáznák őt olyan hagymával, amelyet egyszerre tettek el vele a fadobozban, nem pedig utólag metéltek rá!” „Van valami sajtjuk? Persze, érett, folyós, bűdös sajtjuk, mert én anélkül egy kortyot se tudok inni!” „Én már csak megmaradok a debreceni kolbász mellett, ha valóban tisztességes üzletben vásárolták.” „Én leginkább fejes salátát ennék, amelyet magam készítenék el a megfelelő szerek felhasználásával, mert nemhiába költöttem el annyi pénzt, hogy a fejes saláta készítési módját megtanuljam.” „Mi dolog az, nincs itt angol mustár?” „Én kenyeret kérek, persze a végéből, a serclijéből.” „Két deci bort abból, amelyet maga a kocsmáros iszik.” „Fridolin, mért nem énekel az a csíz abban a bőrfedelű kalitkában? A régi „Órá”-ban mindig énekelt.” „Ezen a vidéken már kiment a divatból a párizsi, ecettel, olajjal, hagymával?” „Talán volna valami kis resztlí* a jégsekrényben, annak az egy darabban sültött disznókarajnak a vége, amelyet tegnap láttam?” „Én egy dupla húslevest kérek, hosszú tésztával, belekevert tojással, sárgaréppával, zellerrel, karalábéval, nem bánom, ha egy kis

karfiolcsutka is lesz mellette, de egy darab csontos marhahús mindenesetre legyen a levesben, mert azt szeretem leharapdálni...”

Fridolin, hogy, hogy nem, ezt az utolsó parancsot jegyezte meg magában, mert ennek a kivitele nem látszott könnyűnek.

– Igenis, kérem, igenis, kérem – mondogatta magában, félhangon, egész hangon, suttogva és köhécselve, aztán kiszökött a kis ebédlőből, miközben homlokán kidagadtak az erek a sok megrendeléstől, amennyit tán sohasem hallottak a bolthajtásos falak.

Az a vendég, aki a leveses megrendelést tette, a kis ebédlő közepén levő asztalnál foglalt helyet, ahová rendszerint nem szeretnek leülni a vendégek, mert őket itt jobbról-balról és hátulról nézegetik, míg ő legfeljebb azt a kopaszodó vendéget látja magával szemközt, aki amúgy is dühös gyanúba fogott már minden kocsmavendéget, hogy az ő szájába nézeget. (Az ilyen öreges urat arról lehet felismerni, hogy úgy vágja le a kenyérhéjat, mint a legnagyobb ellenségét.)

A középső asztalnál üldögélő vendég – egy konok hátú, egykedvű vállazatú, közömbös nyakszirtű vendég, akire még Fridolin se emlékezne, ha elmenne, igen csendesesen üldögélt a nagy lármában. A bolthajtásra függesztve a szemét, miközben várakozott; kettős gombsorú, szárnyas kabát volt rajta, mint valamely hivatalnokon, nagy, esőcsatorna alakú kezelője volt, az inggallérja oly bő volt, mintha valami kövér embertől örökölte volna, általában a ruházata olyan volt, mintha nem reá szabták volna. Habár cúgos cipője kellő gonddal volt kifényesítve, még azokon a részeken is, amelyeket amúgy is eltakar a nadrág. A nyakkendője azonban mindig félrecsúszott, kabátakasztója is szeretett kikandikálni a gallérból, mintha sokszor ült volna mélyen meghajolva, asztalok felett. Az arca – no, az vigalmas vendéglői nyelven szólva leginkább egy szomorú rákéhoz hasonlított, amelyet magára hagytak társai a csalánban, ők pedig elmentek pirosodni mindenféle levesekbe. Azért erről az arcról ne is beszéljünk többet, sem nyegleséget, sem haragot nem mutatott az soha, hanem valamely olyanféle közönyt, amely elég lett volna egy tevének is, amelynek lábát hiába csípi a legyek.

A vendég éppen az abroszt nézegette, az evőeszközt vette szemügyre, hogy mely gyárban készítették azt, a szalvétáját felkötötte, a kezelőit hátra dugta, a sótartót helyére tette, kipróbálta ujjai hegyével a fogpiszkálót, amelyet maga mellé készített, habár az sem lett volna csodálatos, ha a zsebéből vesz elő tollakból faragott fogpiszkálót. Ekkor érkezett meg Fridolin a levesestállal, amelyben a dupla levest szervírozni szokás, ha a tál éppen kéznél van. A vendég kezébe vette a kanalat, és talán most látszott rajta először, hogy szemével nézni is tud, nem vak, mint a rák.

– Leves után? – kérdezte Fridolin szorgalmasan, mintha csak ama lárma elől akarna menekülni, amely megérkezétre megint felhangzott mindenfelől – mintha egyszerre hallaná mindazokat a rendeléseket, amelyeket valaha ebben a vendéglőben tettek. Szinte megrázkódott Fridolin lába, amikor egy dörgő hang a fülébe kiáltotta, hogy mi lesz azzal a velős csonttal, amelyet már egy órája megrendelt. Fridolin nem mert a dörgő hang irányába nézni, úgymint tudta, hogy egy törzsasztali vendég ökelme, aki szokatlan fontosságot tulajdonított a rendelésének. Az ismeretlen vendéghez hajolt tehát:

– Leves után? – kérdezte könyörgő hangon, mintha varázsszót várna, amelyre többé nem hallja a körülötte fenyegető, kérlelhetetlen vagy gúnyolódó hangokat.

A vendég azonban egy szót sem szólt, csak elvette Fridolin kezéből a szorongatott étlapot, és mutatóujjával végighúzott az étlapon. Igen, egy ujjmozdulattal végighúzta az étlapot: a főzeléket, sülteket, tésztákat, sajtokat, salátákat és gyümölcsöket, amelyeket Fridolin tintával oda feljegyzett. Fridolin egy lépéssel hátrált, mintha a vendég ezt parancsolta volna neki némaságával, és kifutamodott a konyhába, miközben nem mert visszafordulni a kis ebédlőt megtöltő kísérteties vendégek felé.

A vendég pedig telemerte levessel tányérját addig a helyig, ahol a tányér karimájába valami régi vendéglős monogramja volt beleégetve. Sőt a monogramot is befődte levessel, mintha nem volna kíváncsi ilyen haszontalanságokra. A tányér felé hajolt, miután előbb sózott és paprikázott, valamint leveserősítő barna cseppeket rázott tányérjába ama üvegből, amely a vendégek érdekében a vendéglői asztalon állott. Mindent alaposan elvégzett, mielőtt a levest megkavargatta volna, mintha megringatná azt, mint valamely gyermeket, amelyet elaltával meg akar enni.

Az első kanállal csak a tányér széléről vett, miután ugyanazzal a kanállal visszakergette helyükre az apró zöldségeket és mindenféle elkalandozó, hosszú tésztákat. A második kanál már tésztákkal is megrakodva érkezett, amely tészták szépen sárgultak a kavart tojástól. A harmadik kanálba jutott sárgarépa és karfiol, vidáman, mint kövér asszonyosoly. És a tészták, ha lecsüngtek a kanálból, minden megeröltetés nélkül felhörpintettek, és eltűntek a száj és ajk megnyalogatása után. Csókolózás volt ez a levessel, ártatlan, ifjonti csókváltogatás, amelyet majd érettebb szerelem követ.

Ki tudná, hogy miért volt ezen a napon borsópüré disznókörmel az étlapon felvéve? A szakácsnéknak, kocsmárosnéknak megvan a maguk szisztémája, amelybe amúgy is hiába szólana bele valaki. A borsópürén megfelelő barna zsiradék úszkált, és a disznó körméről messziről megállapíthatta a vendég, hogy az nem volt valamely öreg disznóé, hanem amolyan egyéves formáé. Fridolin most már szorosán állott az ismeretlen vendég mellett, mintha e helyen reménylene védelmet ama kísérteties hangok ellen, amelyek még mindig szemrehányólag hallatszottak, de már egy-két felöltő, amely a velszi herceg kabátjának a mintájára volt szabva, megmozdult a fogason, és szállni kezdett, mintha valamely láthatatlan szél vitte volna kifelé a kocsmából. A kalapok lengedeztek, mint köszönéskor, és a sétatálcák maguktól megindultak. De azért korántsem szűnt meg a kiáltozás, némelyek, mintha idegen borosüvegeket is hoztak volna magukkal, amelyek után majd dugópénzt fognak számítani: az üvegek talpával verdesték az asztalt. Mások kimustrált söröspoharakat szedtek elő valamely pókhálós polcra, amelyről eddig Fridolinnak se volt tudomása. És ezeket a fületlen poharakat olyanformán táncoltatták, mint egykor a macskazenéknél volt szokásban – annó ajncban,* mikor még Fridolin fiatalember volt. De valahonnan még előkerült a biliárdkáó is, amelynek régen leválott a gumija, és olyanforma mozdulatokat tett, mintha Fridolin hátán akarna táncolni. Ócska gyertyatartók is dörömböltek, amelyek arra a célra voltak eldugva valahol, ha a világítás felmondaná a szolgálatot. Most előjöttek azok a szerszámok is, amelyekkel hajdanában a törzsasztal főnökét minden választáskor feldíszíteni szokás, mint valamely koronázáskor. Csákó és madárkereplő, kéményseprő és csecsemőcucli. Úgy látszott, hogy mindezekkel a dolgokkal Fridolint akarják megünnepelni a vendégek. Fridolin nem mert elmozdulni az ismeretlen vendég mellől, akinek pártfogását legalábbis addig reménylette, amíg a megrendelt ételeket kihordja számára a konyhából. A vendég a disznólabát már a bal kezében tartotta, a nyelvvel, valamint fogaival kereste rajta azokat a húsmaradékokat, amelyek a csontok között elrejtőzni szoktak. A legnagyobb passzió* ilyen húsdarabkákra találni, mintha valamely kisebb erszény kerülne az ember útjába. A vendég a jobb kezében

kanalat fogott, amellyel igyekezett összefogdosni ama borsómaradékokat, amelyek a tányér szélére menekültek.

– Némelyek villával eszik a borsót – mondta most a vendég –, de én nem sokat adok a divatokra. Az ember maradjon mindig csak természetes, akármilyen helyzetbe kerül az életben... Kanál nélkül nincs igazi evés, mert a kanál olyan, mint valami vödör, amely az ételek ízeit a felszínre hozza. Sajnálom, hogy nincs más főzelékük az étlapon – mondja meg odakint, hogy végtelenül sajnálom.

Fridolin, bár elég emberismerő volt, nem tudta mire vélni a vendég sajnálkozását. Elhatározta, hogy mindenáron megtudja, hogy voltaképpen kicsoda is az ő nem mindennapi vendége, aki egyszerre az egész étlapot rendeli meg ebédre.

– Lássuk – szölt most a vendég –, mily dolgokkal kedveskedett a kocsmáros a továbbiakban a mai napon vendégeinek.

Ezeket mondván, eltolta magától a pincér felkínált étlapját, mintha önmagának is meglepetést akarna okozni. Pedig emlékezetből igen jól tudta, hogy a főzelék után a sültök következnek, legelső sorban mindjárt kacsapecsenye vöröskáposztával. Fridolin jött már a kacsával; nem tudták elragadni tőle azok a kísértetkezek, amelyek minden oldalról éhesen nyúltak a kacsapecsenye után. A vendég ekkorára már jobb kezében tartotta a villát, amellyel nyomban felspékel^{*} valamit, és a kést is megfente egy másik késsel, miközben kellemes zörgést hallatott. Aztán úgy tette maga elé a pecsenyéstálat, hogy azt minden oldalról szemügyre vehesse.

– Sokkal nagyobb a tál, mint a kacsá – mondta némi borúval. – Az igazi tálak azok, amelyeknek széleiről kihajolnak a combcsontok, amelyekre fehér kravátl^{*} van húzva, mint akár a virágcsokrokra. Az igazi tálról még a rostélyos is kihajlik, mert nem fér el benne. De azért elég jó formája van ennek a tálnak, látszik, hogy még abban az időben készítették, amikor az emberek szerették egymást és nem verdesték egymás fejéhez a tálakat.

A villával éppen a kacsacombot vette célba az ismeretlen, holott Fridolin eddig mindig úgy tapasztalta, hogy a gyakorlott ebédelők éppen a legízletesebb falatokat hagyják utoljára. Nem, még nem akadt vendégei között olyan, aki a combot vette volna ki először a kacsapecsenyés tálból – ezt csak lakodalmakban szokás tenni, ahol az emberek szeretik megelőzni a szomszédjukat. De itt a vendég amúgy is olyan közel húzta a tálat magához, hogy nem lehetett volna előle egykönnyen elragadni.

A vendég a combot megforgatta a tányérján, megnézte minden oldalról, itt-ott próbákat tett rajta villájával, hogy mindenütt olyan zamatos-e, mint amilyennek mutatkozik a rózsaszínűre sült hús, amelyet itt-ott keményebben is megcsípett a tűz lángja, amely nagyon szeret felcsapni a tűzhely karikái közül, mikor zsíros eledelek susorognak felette. És ekkor a vendég meglepetten felkiáltott:

– Maga szerencsétlen, csakugyan elvitte a kanalamat? Nem, nem ér az semmit, hogy most új kanalat kezd törölgetni a piszkos szalvétájával. Nekem a régi kanalamhoz lett volna gusztusom, amelynek fogásához már hozzászokott a kezem, amellyel megettem levesemet, főzelékemet, amelyet kenyér darabkával letörölgettem. Hogyan merítsek most a zsírba egy idegen kanalat? És ettől a perctől kezdve az ismeretlen vendég bizonyos gyanakvással vette szemügyre Fridolint, mintha arra gondolt volna, hogy az előbb-utóbb mégiscsak ellopja az

étvágyát a rendetlenségeivel, pedig ebéd közben ártalmas minden felindulás. A kanalat maga is megtörölgette a szalvétájával bizalmatlansága jeléül, mielőtt megcsónakáztatta volna a kacsapecsenye alatt úszkáló aranyszínű zsírban. Igen, be kell vallani, hogy annak a zsiradéknak olyan színe volt, mint a régi tokaji bornak szokott lenni – de a vendég már gyanakodva nézegetett a vállán át Fridolinra, pláne, mikor észrevette, hogy az mind bizalmasabb közelségbe kerül hozzá.

– Ne, ne – szólt a vendég, mintha valamely legyet akarna elhessegetni. A kacsacombról levagdalt húsdarabokat pedig visszahelyezte a tálba, mint valamely wertheimszekrénybe, ahol majd a falatok kamatoznak. Csupán a combcsontot hagyta tányérján, mintha azzal akarna végezni először.

– Mint egy orvos! – súgta most megilletődve Fridolin, hogy a beszélgetést valahogy megkezdje.

A vendég a csontot óvatosan megfogta, a szájához emelte, és eltüntette a szája belsejében, hogy csak a csontnak a papírkézelős vége látszott a bajusz festék alól. A szájüregben mit művelt a nyelv és a fogsor ezalatt a csonttal, azt sohasem lehetett megtudni. A vendég néha megcsóválta a fejét, mintha maga is helytelenítené azokat a ropogásokat, amelyek szájából időnkint hangzottak. A csont darab idő múlva előkerült. Igaz, hogy minden díszétől megfosztva. A vendég még egyszer megszopogatta a csontot, mint aki alaposan akarja elvégezni munkáját, amelyhez többé nem lesz alkalma visszatérhetni.

– Nem vagyok orvos, habár valami közöm van az orvosokhoz is – mondá most a vendég elutasítólag Fridolinnak. – Csak éppen tudok enni. A legtöbb ember az evés végére tartogatja a csontokat, mikor a fogak már fáradtak az őrléstől, szakítástól, aprózástól. Persze hogy ilyenkor már nem tudnak úgy elbánni a csontokkal, mint azok megérdemlik.

„Nem orvos, de valami köze van az orvosokhoz” – gondolta magában Fridolin, pedig a vendég feje búbján a bőr színe éppen olyan volt, mint a gyógyszerészeké és orvosoké szokott lenni, akik bizonyosan valamely titkos szerekllel ápolják fejbőrüket. A vendég ezalatt a kacsacombról levágott húsdarabokat kellő úsztatás után szájába rakosgatta, mint valami raktárba, különösen örvendezni látszott a bőröknek, amelyek alatt puha zsírréteget vett észre. Ez a beraktározás meglehetősen gyors tempóban folyt le, a vendég csak bizonytalan mozdulatokat tett késével a vöröskáposzta felé, amíg végre elhatározta magát, hogy a kés lapjára egy kis csomag vöröskáposztát elhelyezzen, amelyet lapátoló mozdulattal a szájába döntött.

A káposzta reccsent.

– Hátra kell kötni a szakácsné sarkát, mert a káposzta nincs eléggé megpácolva – szólt a vendég némi szigorral Fridolinhoz, aki a régi pincérek módjára minden falat iránt érdeklődött, amely a vendég szájában eltűnt.

– Egy kis zsírt kellene a káposztára tenni – javasolta most a pincér.

– Azt magamtól is tudom – felelt a vendég visszautasítólag, mintha valamely cselet szimatolt volna Fridolin tanácsadásában. Aztán egy-két kanál zsírt meglehetősen pontosan helyezett el a káposztán, és nem felejtette el azt villájával felhányani, mint eső után a kis

petrencét.* Majd a kacsapecsenyés tálhoz tért vissza, miután rozskenyeret rágicsált, mintha valamit felejteni akarna a szája ízével. Talán éppen a káposztát.

Éppen a kacsamellcsontja került sorra, amely elég kövér volt, hogy a vendéget ily megjegyzésre gerjessze:

– Persze hogy a mi polgári asszonyaink sírva jönnek haza a piacról, mert nem győzik a versenyt a kocsmárosnékkal, akik minden árat megadnak a hizlalt baromfiért. Mondja, pincér, hány porciót árulnak ki egy kacsából?

– Kettőt, hármat, négyet – felelt bizonytalankodva Fridolin, mert nem szeretett üzleti titkokat elárulni.

– No lássa! – felelt a vendég, mintha valamely nagy önvallomáson csípte volna a pincért. De nem folytatta tovább a dolgot, a mellcsont leszopogatása és annak felületén levő húsok, belsejében maradt aprólékok elég dolgot adtak a vendégnek. A káposzta is megszívta magát idáig a zsírral, és most már bizonyos megbocsátással nyúlott feléje a kés és a villa. A káposztacsomag is valamivel nagyobbacska volt, amelyet a vendég a kés lapján elhelyezett.

– Az nagyon helyes, hogy már kimentek a divatból a hegyes kések a kocsmákban. Az ember minduntalan megsértette velük a száját. Némelyek azt mondják, hogy nem illik a kést szájba venni. Az én véleményem az, hogy minden ember úgy eszik, amint gusztusa rendeli. A divat: divat, de végeredményben mindnyájan egyformán halunk meg. Én még a halat is késsel eszem – mond a vendég, és forradalmasan nézett Fridolinra, mintha valamely megjegyzést várna. De Fridolin most már csak arra ügyelt, hogy a vendég voltaképpen hány darab kenyeret fogyaszt el azokhoz a műveletekhez, hogy a kacsá után maradt zsiradékot a tálból kitörölgesse. Itt-ott egy szál vöröskáposzta is maradt, amelyet ujjával ügyesen kicsipentett.

– Az a miénk, amit megesszünk, mert a koporsóban többé nem kínálják meg az embert! – mondta a vendég, egy utolsót törölvén a tálon. – Isten mentsen meg mindenkit az étvágytalanságtól! – tette hozzá némi kegyességgel, mintha más dolgok is eszébe jutottak volna az étlapon kívül.

Fridolint megint csak üldözőbe vették azok a hangok, amelyek a hoppon maradt vendégek asztalaitól felhangzottak, de a pincér sietett ama nyúlgerinc után, amelyet a konyhában tartalékolatott a ritka vendég részére.

A nyúlgerinc megérkezett, és a vendég egyetlen szóval sem tett célzást az eltűnt kandúrra, mint az emberemlékezet óta szokása a nyúlevő vendégeknek.

Kis, vászonfedelű jegyzőkönyvecskét tartott kezében, mintha valamely számvetést nézegetne, amint a szorgalmas emberek szokták ebédelés közben is. Valamely hiba lehetett a számvetésben, mert a vendég bizonyos búskomorsággal nézett a nyúlra, amelyet íme, kénytelen elfogyasztani. De nem mulasztotta el megkóstolni kanállal a nyúl alatt úszó savanyú szószt, késével felvágta a gombócot, hogy annak elegendő ideje legyen kihűlni, majd szűrőpróbákat tett villájával a gerincben, vajon elegendő puhaságú-e a hús.

– Az ember is olyan, mint a nyúl. Nem tudja, hol kapja futamodásában a halálos lövést. Hány esztendő maga, Fridolin? – kérdezte most hirtelen az ismeretlen vendég, mintha a

jegyzőkönyvecskéből valamely tanácsot olvasott volna, amely magatartását megváltoztatta Fridolin irányában.

A pincér a váratlan kérdéstől meglepődött, aztán bizalmaskodó ravaszkodással hajolt a vendég füléhez:

– Nagyságos úrnak megmondom, ötvenen már felül vagyok. De a gazdám azt hiszi, hogy még csak innen vagyok az ötvenen, mert a mi pályánkon nem szeretnek ötven éven felüli embereket alkalmazni.

– Nos, és hová lesznek az öreg pincérek?

– Ha én azt tudnám! – felelt némi sóhajtással Fridolin, miután a vendég látszólagos megbotránkozása felbátorította. – Némelyek, különösen a főpincérek erre az időre már gondoskodtak mindenféle lavórokról, amelyekben a fájós lábukat áztatják: akár Rákospalotán, akár Budakalászon, ahol kis házakat lehet venni. Tudja azt valaki, nagyságos uram, hogyan fáj az öreg pincérnek a lába? Még a megcsalódott szerelmesek szíve sem fáj úgy. Pedig én már sok szerelmest láttam életemben. Láttam „Baltimórt”, a Korona kávéház aranyifjúságából, aki minden éjszaka végigpofozta a Váci utcát, mert a zongorahangoló nem akarta hozzáadni a leányát.

Fridolin maga is úgy elámult azon, amit „Baltimórról”, egy régi, haszontalan krakélerről* mondott, hogy darab ideig nyitva maradt a szája. Az ismeretlen vendég ezalatt időt vett magának, hogy az ebéd elfogyasztásában továbbhaladjon, sok mindenféle étel kínálkozott még az étlapon, mint valamely ismeretlen élmény. A nyúlgerinc mellől tehát óvatosan vagdalgatá le a húsokat, nehogy egy csontocska is eltörjön, mert eltekintve attól, hogy az ilyen csontdarab kellemetlenséget is okozhat, ha lenyeltük, mindenesetre megmenekedik attól, hogy a fogak kivallassák keménysége, kora felől. A nyúlgerinc csontjairól még azt is meg lehet állapítani, hogy hány esztendeje kerülgetik a vadász csövét. A vendég azonban most szisztémát változtatott. A csont leszopogatását későbbre hagyta, mert a húsban srétet vett észre. Itt, a gerincen kapta a lövést a tapsi. A sörét a vadpecsenyében mindig bizonyos örömet okoz annak, aki a vadpecsenyét valóban kedveli. Képzeteiben látja az őszi mezők boldogtalan ásításait, amelyben a vadász is segíteni látszik az időjárásnak tétlen ácsorgásával: amíg a letarolt réten, az özvegségét emlegető kukoricásból kifutamodik a tapsifüles, és a puska durrogni kezd.

– Hagyjuk a régi szerelmeseket – mond a vendég, tréfásan savanyú arcot vágván a citromos, tejsavas, majoránna léhez, amelyet a nyúlpecsenye alól kanalával merítgetett ki. – Nincs mit emlegetni az olyan szerelmeket, amelyek elmúltak. Mindig a jelen a fontos, tisztelt barátom, akár mint is hánykódnak némelyek múlt idejükkal. Mit tenne például maga a jelenben, ha a vendéglős úrnak eszébe jutna állását mással kicserélni, mondjuk, az unokatestvérével? Minden vendéglősnek van valamely unokatestvére Budakeszin vagy a környékbéli sváb falvakban, akikből pincért nevel.

Fridolin nem felelt, mert erre a lehetőségre nem gondolt még eddig. Az „Uhr” az a hely, ahol megöregedni szándékozott, a biliárdasztal, az ébenfa óra és a megszokott vendégek környezetében... Az idegen kitalálni látszott a gondolatát, miközben a gerinc fogpiszkáló vékonyságú csontocskáit egyenként leszopogatta. Tudják az asszonyok, akik egész nap a tűz mellett állnak, hogy miért szeretik a csontocskákat. A jó háziasszony összegyűjt gyermekei

tányérjából minden csontot a magáéba, és jóságos mosollyal tartja számon, hogy melyik gyermeke szereti hozzá hasonlóan a csontokat.

A pincér idejét látta, hogy a következő fogással kedveskedjen a vendégének.

Az étlap szerint tűzdelt kappannak kellett volna következni, de ezek a tűzdelt kappanok a kisebb vendéglők világában csak azért szerepelnek a speizcetlin, hogy a vendéglő jó hírnevét emeljék. Az ilyen kappanok, még ha a valóságban is ott pirosodnak a sütőben, hogy a szakácsné a maga érzése szerint olykor forró zsírral megöntözze őket: a kappanok ritkán kerülnek be a vendégszobába. Csen belőlük a szakácsné, aki, ha jóra való: megelégszik a lábakkal, nyakakkal, májacskákkal, legfeljebb a fejet hagyja ott, hogy ezzel is bizonyítsa becsületességét. A kappanoknak el kell vonulni a vendéglősné szeme előtt, akinek ugyancsak van néha kedve a jobb falatokhoz, mert valamiből neki is élni kell. Elfordítja szemét a csapról a vendéglős, ha kappanszagot érez a vendéglőben. A pincér tehát egy darab lacipecsenyével tért vissza, amelyet hirtelen süttetett meg a konyhán, hogy az érdekes vendéget valamivel kárpótolják az elröpült madárért, amely bizonyosan kéményen át menekedett el.

– Hm – mond a vendég –, az ördög bújt a kappanba, hogy az hirtelen disznópecsenyévé változott? Nem baj, no, nagyobb csodát is láttam életemben. Csak azt jegyezze meg, barátom, hogy héjában sült burgonya nagyon jó melléklet a lacipecsenyéhez. Az ember megtakarítja vele a kenyeret, mert a krumpli éppen úgy felszívja a zaftokat, mint a kenyér. Némelyek a vöröshagymás krumplit szeretik. Én nem. Mert vendéglőben az ember azt gondolja magában, hogy a krumpli már órák óta áll odakint a konyhán, hogy a vendégnek is és a krumplinak is elmege a kedve ettől az élettől.

Ám Fridolin felizgulva ama lehetőségtől, hogy állását veszítheti az „Órá”-ban, most már nem nagyon ügyelt az ételekre mondott megjegyzésekre. A szalvétájával a térdét ütögette, és bizonyos türelmetlenséggel kérdezte:

– Hát nagyságos uram, hogyan gondolná az öreg pincér életét? Egy olyan magamfajta pincér életét, akinek senkije, semmije nincs?

A vendég felpillantott, mintha már régen elfelejtette volna az előbbi beszélgetést. A saját bicskáját használta az ágbogas lacipecsenye lefaragásához, valóban frissensült volt az.

– Maga bizonyosan ismeri a svájci kártyát, mert minden pincér tud kártyázni is. Nos, a svájci kártyában a tök nyolcast kell megnézni, hogy mit csináljon az ember a maga életével. Családot alapít – felelt a vendég. – A vendég is, a pincér is megöregszik bizonyos idő elmúltával, de nem így az okos ember, aki például vendéglős lesz, és hagyja a többieket megöregedni. Gazdának kell lenni, mert a gazda lehet akármilyen öreg. Az öregsége csak tiszteletre méltó.

Fridolin csalódottan sóhajtott:

– Azt hittem, hogy valamely más orvosságot tud a nagyságos úr. Hogyan lehetnék én gazda, amikor „nämlich”^{*} senkim és semmim nincs.

– A disznóhúshoz mégiscsak inni kellene valamit. Talán egy nagy korsó sört? Helyes, tisztelt barátom? – kérde a vendég, és már az üres tányér körül babrált az ott eldobált fогpiszkálókkal, kenyérhajakkal és egyéb morzsalékokkal, amelyek mindenütt ott maradnak a

világon, akármennyire ügyel a vendég a rendre, tisztaságra, csinosagra. – Egy szép, nagy korsó sört, tisztelt barátom – ismételte a vendég, és csettintett ajkával, csicscantott nyelvvel.

A pincér mogorván elhozta a kért italt, most már kedvetlen volt, mert azt gyanította az ismeretlen vendégről, hogy az valamely tréfát akar űzni az ő mihasznaságából. Kár a vendéget jóltartani, mindenkinek elébe kell tenni a maga porcióját, aztán továbbmenni, mert a vendég háládatlan, ha egyszer jóllakott. Valami ingyenes cirkuszra érez gusztust, miután telerakta bendőjét. De Fridolin mégse mozdulhatott el az asztaltól ama kísérteties üvöltések miatt, amelyek még mindig felhangzottak körülötte, ha távolodva is, végignézte tehát (bár örömtelenül), hogyan törli meg a korsó szélét szalvétájával a vendég, hogyan helyezi azt fülénél fogva keze ügyébe, majd rövid szemlélődés után hogyan emeli szájához a korsót, hogyan mereszti szemét a plafonra, hogyan kezdi magába eregetni a sört: lassan, kortyolgatva, mintha takarékoskodna az élvezettel. És e lassúság mellett is körülbelül háromnegyed részét fogyasztotta el a korsónak, midőn azt meglegedetten a helyére visszatette.

– Úgy látom, a megfelelő sültekekkel készek volnánk – mond a vendég. – Emlékezetem szerint, a kacsa tett ki legjobban magáért, a többi csak melléklete volt a kövérkés bálkirálynénak, mert a kacsa, még a gácsérja is, mindig nőneműnek számít. Csak a nők tudnak úgy tipegni, topogni, bukdácsolni és a pocsolójában is gusztussal élni, mint a kacsák.

Fridolin ez idő tájt a maga szomorú sorsán gondolkozott, nemigen lelkesedett tehát a kacsáért, mert képzeletében már látta magát, mint öreg, facér pincért a házak fala mellett tovaosonni, hetenkint egyszer beretválnozni, vendéglők kerítésein beleskelődni, vajon nincs-e szükség szolgálatára, és húsvétokon, pünkösdkön itt-ott kiségetni, amikor majd bánatában megissza az összes maradék söroket, borokat, szódavizeket, hogy némi kedvet szerezzen magának a hazamenetelhez. Az ördög kormányozta ide ezt az étlapevő vendéget, aki ilyen szomorú gondolatokat tud ébreszteni az emberben, holott mégiscsak az a legjobb, ha az ember nem gondol semmire, pihentet lábat és agyvelőt, egykedvűen várja a holnap szerencsétlenségeit.

A vendég még nem gombolta ki mellénye alsó gombjait, várakozólag nézett Fridolinra.

– És a sajttal mi lesz, kedves barátom? Sajtot mégiscsak kell enni az embernek ebéd után, habár némelyek szerint a sajt esti étel. Isten a megmondhatója, hogy miért sorozzák a sajtot az esti ételek közé. Én nem – mond a vendég.

Fridolin visszatért a kívánt eledellel, de most már kezdett igen rosszakat gondolni magában a vendégről, aki nem bír eltelni. Nevezte őt Nagybelűnek is. Sőt már az is eszébe jutott, hogy ez a vendég azért eszik annyit, mert amúgy se szándékozik fizetni, egy óvatlan pillanatban megszökik valamely ajtón át, amely a „Kimenet”-et szokta mutatni, de csak azoknak a vendégeknek, akik becsületes szándékkal vannak. A vendég azonban nem mutatott semmi hajlandóságot arra nézve, hogy a „Kimenet”-et igénybe vegye, sőt mintha most jött volna meg a kedve a beszélgetéshez:

– Én olyan foglalkozású ember vagyok, hogy keresnem kell a vidám dolgokat, amelyek elfelejtetik velem foglalkozásomat – mond a vendég, és Fridolin, az egykori kávéházi pincér ravaszul mosolygott magában. Tudta ő azt jó előre, hogy a vendégnek előbb-utóbb megnyílik a szája, csak mogorván kell vele bánni. A legtöbb vendég szeret nyájas viszonyban lenni a pincérrel, aki őt kiszolgálja. Nem hasznos a jó emésztéshez a pincér mord tekintete.

Fridolin illedelmesen hallgatott, mert nagyvárosi pincér volt.

– Az én foglalkozásom olyan, hogy minden ezredik ember sem hinné el. Én temetkezési vállalkozó vagyok.

– Nagy becsületszavamra mondom, hogy ez nem látszik meg nagyságos úr étvágyán – repdesett Fridolin, hogy végül mégis megtudott valamit a vendég életéből. Temetési vállalkozóval eddig amúgy csak ritkán volt dolga, ezek az emberek komoly foglalkozásuknál fogva csak ritkán járnak vendéglőbe, kávéházba. Mondják, hogy a temető mellett van egy étterem, ahol a város összes temetkezési vállalkozói összegyűlni szoktak a hét bizonyos napján, ahol megbeszélik, hogy kit temettek el, és kit temetnek el a jövő héten. Most már értette Fridolin a vendég kegyes magatartását. Holtakkal van dolga, akikkel tisztelettel szokás bánni: a holt embert nem ütik pofon, mert ha visszaüt, nagyot üt.

Fridolin azonban mégiscsak pincér volt, és a temetkezési üzletnek az anyagi része érdekelt:

– Igaz volna az, nagyságos uram, hogy a holt emberek után annyi mindenféle ékszer marad? Gyűrűk, amelyeket nem tudnak lehúzni a dagadt ujjról, kedves emlékdarabok, amelyeket a holtak egész életükben a nyakukban viseltek, amelyeket a családtagok nem mernek levenni a holtak nyakáról? És más, csipri-csupri apróságok, amelyek mind a temetésvállalkozó birtokába jutnak?

– Maradnak ám özvegyasszonyok, akiket nekünk kell férjhez adni! – szól most emelt hangon a vendég. – Mert voltaképpen mi vagyunk a megholt ember utolsó barátai, a többi mind elszökdösött tőle már haldoklásában. Nem marad a holt mellett más, mint az a szerencsétlen vállalkozó, akinek együtt kell sírni az árvákkal, özvegyekkel, vigasztalni őket, karon fogni őket, sőt keresztapaságot is rendszeresen mi vállalunk, ha a gyermek a halál után jönne a világra. Nehéz foglalkozás ez, kedves barátom, nem csoda, hogy a vidámságot keressük olyan napokon, amikor éppen nincs dolgunk. Az egyedüli még, ami megsegít foglalkozásunkban: a jó modor. Mennyi udvarlás kell például ahhoz, hogy a családtagokat rábeszéljük arra, hogy engednék meg kedves halottjuknak a hasát felnyitni, mert másképpen nem férnek el a koporsóban.

– A hasát? – kérdezte megrendülve Fridolin. Csodálkozására a vendég újabb pusztítást vitt véghez a fogpiszkálók között. Mindegyik foga közé beletört egy fogpiszkálót, amelyet egy másik fogpiszkálóval tolt át fogsáncain. Az ebéd utáni teendőkhöz is volt érzéke a vendégnek.

– Tisztelt barátom – mond komolyan a vendég –, maga nagy tévedésben van, amikor azt hiszi, hogy a hurkákat, veséket és karajokat, amelyekkel maguk kiszolgálják a pestieket, a másvilágra is elviszik magukkal a vendégek, hogy az „Óra” kosztyáról ott is beszélgessenek. Nem. Fel kell nyitni a hasukat a kövér embereknek, hogy elférjenek abban a faládában, amelyet az asztalosok nem akarnak bővebbre szabni, akárhány kövér ember szaladgál a városban. Az asztalos a konok mesteremberek közé tartozik. Nem változtat a mértéken, amelyet apjától vagy nagyapjától kapott örökségbe a pesti kuncsaftjaira* nézve. Ezért kell nekünk az orvosi mesterséghez is érteni, hogy javítsunk az asztalosok kontár munkáján. Szépen kell lefektetni a halottat. Mintha csak aludna szegény.

Mielőtt Fridolin bármit szólhatott volna, a vendég most már folyamatosan beszélt, mint valamely tanár.

– De itt maradnak az özvegyasszonyok, ezek a magukkal tehetetlen „népek”, akik a sikeres temetés után, pláne, ha kedvükre való emberek is megjelennek ott, megállanak a vállalkozó boltjának egyik sarkában, megbeszélik az elmúlt temetést töviről hegyire, éppen úgy várják a vigasztaló szavakat, mint akkor, midőn az illető éppen kiterítve volt.

– Hallottam, hogy az ékszereket is zálogba szokás tenni temetéskor, nagyságos uram, éppen a temetkezési vállalkozó egyúttal zálogos is – mond most Fridolin a régi pincérek szemtelenségével és eszességével, de ez volt elméjének utolsó fellobbanása.

A kétszínű vendég addig beszélt a pincérnek azokról a bizonyos özvegy asszonyokról, akik tőle várják férjhezmenetelüket Budán és máshol, amíg Fridolin valóban hinni kezdé, hogy nagy sánssok* várakoznak rá az életben, ha megismerkedik ezekkel a magukkal tehetetlen özvegyasszonyokkal.

– Csak egy fotográfia meg egy ötvenkrajcáros bélyeg kellene! – mond a vendég.

– Fotográfia van, igaz, hogy tízéves. De mire kell a stempli? – kérdé most nagy izgalommal Fridolin.

– Tudja, barátom, ezek az özvegyasszonyok nem hisznek másnak, mint a bélyeges papirosnak. Legyen kedvükre. Hozzon egy bélyeget innen a trafikból.

Amíg Fridolin a bélyegért járt, a vendég természetesen megszökött a kontóval.* Merre ment ki? Hogyan vészett nyoma? Ki tudná?

Ám ebben a percben Fridolin felébredt délutáni álmából, ott, a sötét ebédlő zugában. A tükörbe nézett. Arca veres volt, és a víz folyt róla. Mintha a másvilágról jött volna vissza. Most már biztosan elveszti kenyérét az „Órá”-ban.

Fridolin, mikor magához tért, nyomban észrevette, hogy az óra áll a feje felett.

– Mindennek ez az átkozott óra az oka, mert elfelejtettem felhúzni – mond az öregedő emberek önmarcangoló keserűségével, és elrohant a biliárdasztalra. Ellenben még napok múltán is úgy érezte magát, mint akit megcsaltak.

(1927)